

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV

Citlivý chaos

Klasická kniha Theodora Schwenka o zákonitostech proudění vody a jeho vztahu k životu, Cena: 323 Kč.

Klasická kniha Theodora Schwenka o zákonitostech proudění vody a jeho vztahu k životu, Cena: 323 Kč.

Theodor Schwenk

Citlivý chaos. Útvary vznikající v proudící vodě a vzduchu

(z recenze v časopise *Vodní hospodářství*, 2013, 63(5): 163)

Není obvyklé, aby se kniha dostala ke čtenáři až půl století po svém vzniku. A přece je toto případ českého čtenáře a knihy *Citlivý chaos*, která vyšla v německém originále již v roce 1962. Jestliže však doplníme, že v Německu je kniha po celou tu dobu stále na trhu (v roce 2010 byla vydána již v 11. vydání) a že se dočkala i překladů do sedmi cizích jazyků (čeština je nyní osmým) a opakovaného vydání v angličtině i francouzštině, možná začnete tušit, že nepůjde o žádnou archivní záležitost, ale o živý, inspirující a provokující text dnes, stejně jako před padesáti lety. Proč?

Podněcuje k hlubšímu zamyšlení nad jevy a procesy, které vidíme neustále kolem sebe, ale jejichž neobyčejnost již ani nevnímáme. Ukazuje nám další netušený rozměr, proč je voda základem života, resp. jak souvisí tekutost a pohyb vody, tedy její nejcharakterističtější vlastnosti, se životem. Naše hrubá představa o tekoucí vodě je, že jde o jakousi neuspořádanou vodní masu sunoucí se díky gravitaci pasivně shora dolů prostorem vymezeným mantinely (břehy a pod.). Ale skutečnost, jak ukazuje Theodor Schwenk, je jiná. To sunutí se vpřed má určitý řád, voda vytváří typické útvary resp. jimi protéká a opakuje typické pohyby.

Autor uvádí čtenáře do světa proudících živlů, především vody, ale také vzduchu. Všímá si jevů a útvarů typických pro pohybující se vodu - kapek, vírů, meandrů atd. Pozoruje krouživé, rytmické a stáčivé pohyby, k nimž dochází na povrchu i uvnitř těchto útvarů. Neustálý pohyb je pro něj neodmyslitelným a podstatu vyjadřujícím atributem vody. Je výsledkem reakce na nejrůznější, i velmi subtilní podněty, blízké (např. překážky v proudu, rozdíly v teplotě a rychlosti) i nesmírně vzdálené (příliv a odliv). Jako by voda byla jakýmsi smyslovým orgánem reflektujícím děje v bezprostředním, i dalekém, dokonce i kosmickém okolí. Popisuje chování vody v koloběžích, při střetu s pevnou zemí a hmotou vůbec a její účast v meteorologických dějích. Jeho výklad však není popisný, v každém ohledu vybízí k vnímání širších souvislostí. Nejvíce patrné je to tam, kde si autor uvědomuje paralely mezi útvary v proudící vodě a utvářením živých bytostí a jejich orgánů. Jako by to, co je ve vodě v neustálém a rychlém pohybu, nacházelo v organických útvarech svou ustálenou, trvalou formu. Jakoby voda byla jemným předivem, ze kterého nebo spíše skrze které se vše živé pomalu spřádá - vzniká a roste. A můžeme se s autorem jen ptát, co je příčinou,

že se podobné formy objevují i při proudění vzduchu. Útvary vytvářené proudící vodou se v živé přírodě v různých metamorfózách neustále opakují a můžeme je nacházet i v uměleckých projevech celé historie lidstva.